

Διάδοση πληροφοριών σχετικά με επικίνδυνες ουσίες

Με την ευγενική άδεια της δανικής Αρχής Εργασιακού Περιβάλλοντος, Δανία

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εβδομάδας 2003 για την ασφάλεια και την υγεία στην εργασία, ο Οργανισμός εκδίδει μία σειρά τεχνικών δελτίων για την επαγγελματική ασφάλεια και υγεία, τα οποία περιέχουν πληροφορίες σχετικά με επικίνδυνες ουσίες. Η αποτελεσματική διάδοση της πληροφορίας όσον αφορά τους κινδύνους για την υγεία των εργαζομένων και η διαχείρισή τους στο χώρο εργασίας αποτελεί μία κοινή πρόκληση για τους εργοδότες, τους εργαζομένους και τους εκπροσώπους τους. Το παρόν τεχνικό δελτίο παρουσιάζει σημεία προς εξέταση για την επιτυχή διάδοση πληροφοριών.

Νομοθεσία

Οι κανονισμοί της ΕΕ σχετικά με την ταξινόμηση και την επισήμανση (1) θέτουν το πλαίσιο των υποχρεώσεων για τους παραγωγούς χημικών ουσιών. Προσδιορίζουν σημαντικές πληροφορίες (2), οι οποίες πρέπει να παρέχονται κατά τρόπο τυποποιημένο σε ετικέτες ασφαλείας, σύμβολα κινδύνου και δελτία δεδομένων ασφαλείας που διατίθενται για τους χρήστες.

Η οδηγία σχετικά με τους χημικούς παράγοντες (3) ορίζει ότι οι εργοδότες οφείλουν να λαμβάνουν από τον προμηθευτή ή από άλλες άμεσα διαθέσιμες πηγές συμπληρωματικές πληροφορίες αναγκαίες για την εκτίμηση του κινδύνου. Οι εργοδότες οφείλουν επίσης να διασφαλίζουν την ενημέρωση και κατάρτιση των εργαζομένων και/ή των εκπροσώπων τους σχετικά με:

- τις επικίνδυνες ιδιότητες των χημικών παραγόντων που χειρίζονται
- το επίπεδο, τον τύπο και τη διάρκεια έκθεσης, καθώς και τις συνθήκες εργασίας όπου υπεισέρχονται τέτοιοι παράγοντες
- κατάλληλες προφυλάξεις για την ασφάλεια των ιδίων και άλλων εργαζομένων στους χώρους εργασίας
- το αποτέλεσμα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου που εφαρμόζονται ή πρόκειται να εφαρμοστούν
- τις σχετικές οριακές τιμές επαγγελματικής έκθεσης ή βιολογικές οριακές τιμές

- και όπου είναι διαθέσιμα, τα πορίσματα της τυχόν επίβλεψης της υγείας ή εκτίμησης της έκθεσης που έχει ήδη πραγματοποιηθεί.

Επιπλέον, ο εργοδότης πρέπει να φροντίζει ώστε οι εργαζόμενοι να γνωρίζουν τις αλλαγές που αφορούν τις συνθήκες αυτές.

Για τους εργαζομένους οι οποίοι είναι πιθανόν να εκτεθούν σε καρκινογόνους και μεταλλαξιογόνους παράγοντες (4) ή ορισμένους βιολογικούς παράγοντες (5), οι εργοδότες πρέπει να τηρούν αρχεία με πληροφορίες σχετικά με την έκθεση και την επίβλεψη της υγείας. Οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν πρόσβαση στα προσωπικά τους δεδομένα.

Οι κανονισμοί αυτοί πρέπει να μεταφερθούν στην εθνική νομοθεσία. Τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να συμπεριλάβουν ορισμένες συμπληρωματικές ή αυστηρότερες διατάξεις για την προστασία των εργαζομένων, καθώς οι αντίστοιχες οδηγίες θεσπίζουν μόνο ελάχιστες απαιτήσεις.

Το μελλοντικό κοιντικό σύστημα καταχώρισης, αξιολόγησης και έγκρισης χημικών ουσιών (REACH) έχει ως στόχο την αύξηση της διαθεσιμότητας σχετικών πληροφοριών για τις ιδιότητες των χημικών ουσιών, τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και την υγεία, τις χρήσεις για τις οποίες προορίζονται και τα μέτρα μείωσης των κινδύνων.

Κατά συνέπεια, συνιστούμε με έμφαση να ζητάτε διευκρινίσεις σχετικά με τη συγκεκριμένη εθνική νομοθεσία η οποία ενδέχεται να ισχύει όσον αφορά τη χρήση επικίνδυνων ουσιών στο χώρο εργασίας.

Επισήμανση χημικών ουσιών

Εάν μία χημική ουσία ή ένα προϊόν ταξινομείται ως επικίνδυνο, ο παραγωγός ή ο εισαγωγέας οφείλει να τοποθετεί μία επισήμανση επικινδυνότητας στη συσκευασία, όπου πρέπει να αναγράφονται οι ακόλουθες πληροφορίες:

- το όνομα ή η εμπορική ονομασία της ουσίας ή του προϊόντος καθώς και το όνομα και η διεύθυνση του υπεύθυνου για την κυκλοφορία τους στην αγορά
- όνομα(-τα) των επικίνδυνων περιεχομένων που συνεπάγονται την ταξινόμηση επικινδυνότητας
- αριθμοί μητρώου ΕΚ για τις ουσίες, για παράδειγμα ο αριθμός EINECS (6) ή ELINCS (7)
- τυποποιημένες ενδείξεις επικινδυνότητας, σύμβολα κινδύνου (8), ενδείξεις κινδύνου [φράσεις R (9)] και οδηγίες ασφαλείας [φράσεις S (10)]. Θεσπίζονται επίσης διατάξεις για παρασκευάσματα που περιέχουν διάφορες επικίνδυνες ουσίες, για τις οποίες απαιτούνται διάφορα σύμβολα και φράσεις κινδύνου.

Τα σύμβολα κινδύνου, οι φράσεις κινδύνου (R) και οι φράσεις ασφαλείας (S) αποτελούν ενδείξεις του κινδύνου που παρουσιάζει η ουσία και των μέτρων ασφαλείας που συνδέονται με την ουσία αυτή. Οι φράσεις R και S ορίζονται από τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (11). Οι φράσεις αυτές χρησιμοποιούνται στην επισήμανση των συσκευασιών και στα δελτία δεδομένων ασφαλείας με σκοπό να προειδοποιήσουν και να παράσχουν οδηγίες σχετικά με τη χρήση των επικίνδυνων προϊόντων και παρασκευασμάτων. Οι φράσεις κινδύνου αποτελούν τυποποιημένες παρουσιάσεις των δυνητικών βλαβών που μπορεί να προκαλέσει το προϊόν για την υγεία και την ασφάλεια υπό συνθήκες συνήθους χειρισμού και χρήσης, για παράδειγμα R21 «Επιβλαβές σε επαφή με το δέρμα». Οι φράσεις ασφαλείας και οι συνδυασμοί τους παρασιάζουν προληπτικά μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται όπως S15 «Μακριά από θερμότητα».

Όσον αφορά τη χρήση στο χώρο εργασίας, στα δελτία δεδομένων ασφαλείας πρέπει να παρέχονται εκτεταμένες και τυποποιημένες συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις για την υγεία, το περιεχόμενο του προϊόντος, τα κατάλληλα μέτρα προστασίας και τον εξοπλισμό ατομικής προστασίας.

(1) Π.χ. οδηγία 67/548/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1967 και μετέπειτα τροποποιήσεις αυτής όπου παρουσιάζονται οι απαιτήσεις για τη δοκιμή, ταξινόμηση, συσκευασία και επισήμανση επικίνδυνων ουσιών, και οδηγία 1999/45/ΕΚ σχετικά με την ταξινόμηση, συσκευασία και επισήμανση επικίνδυνων παρασκευασμάτων.

(2) Οδηγία 91/155/ΕΟΚ της Επιτροπής της 5ης Μαρτίου 1991 και οι τροποποιήσεις αυτής περί προσδιορισμού και καθορισμού των λεπτομερών κανόνων για το σύστημα ειδικής πληροφόρησης σχετικά με τα επικίνδυνα παρασκευάσματα (δελτία δεδομένων ασφαλείας).

(3) Οδηγία 98/24/ΕΚ του Συμβουλίου της 7ης Απριλίου 1998 για την προστασία της υγείας και της ασφαλείας των εργαζομένων κατά την εργασία από κινδύνους οφειλόμενους σε χημικούς παράγοντες.

(4) Οδηγία 90/394/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1990 σχετικά με την προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους που συνδέονται με την έκθεση σε καρκινογόνους παράγοντες κατά την εργασία και τροποποιήσεις αυτής.

(5) Οδηγία 2000/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2000, για την προστασία των εργαζομένων από κινδύνους που διατρέχουν λόγω της έκθεσής τους σε βιολογικούς παράγοντες κατά την εργασία.

(6) Ευρωπαϊκό Ευρετήριο των υποχρεωμένων στο εμπόριο χημικών ουσιών (EINECS), ένα ευρετήριο που περιέχει 100 195 ουσίες, βλέπε <http://ecb.jrc.it/new-chemicals/>.

(7) Ευρωπαϊκός Κατάλογος Νέων Χημικών Ουσιών, βλέπε <http://ecb.jrc.it/new-chemicals/>.

(8) <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/products/dtasht/symbols/index.htm>.

(9) <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/riskphrs/index.htm>.

(10) <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/sftyphrs/index.htm>.

(11) Οδηγία 2001/59/ΕΚ της Επιτροπής της 6ης Αυγούστου 2001 σχετικά με την προσαρμογή στην τεχνική πρόοδο, για εικοστή όγδοη φορά, της οδηγίας 67/548/ΕΟΚ του Συμβουλίου http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=32001L0059&model=guichett.

Δελτία δεδομένων ασφαλείας (ΔΔΑ)

Οι παραγωγοί και προμηθευτές χημικών ουσιών απαιτείται να διαθέτουν στους επαγγελματίες χρήστες δελτία δεδομένων ασφαλείας ⁽¹³⁾, τα οποία παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις ιδιότητες της ουσίας, τους κινδύνους για την υγεία και το περιβάλλον, τους κινδύνους που προέρχονται από τις φυσικοχημικές ιδιότητες, την αποθήκευση, χειρισμό, μεταφορά και διάθεση, καθώς και οδηγίες σχετικά με την προστασία των εργαζομένων, την πυροπροστασία, μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται έπειτα από τυχαία απελευθέρωση, καθώς και μέτρα πρώτων βοηθειών, εφόσον είναι απαραίτητο. Ο κύριος σκοπός των δελτίων δεδομένων ασφαλείας είναι να δώσουν τη δυνατότητα στους εργοδότες να προσδιορίσουν εάν υπάρχουν επικίνδυνες χημικές ουσίες στο χώρο εργασίας και να εκτιμήσουν εάν από τη χρήση τους προκύπτει οποιοσδήποτε κίνδυνος για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων και/ή για το περιβάλλον. Οι εργαζόμενοι ή οι εκπρόσωποί τους πρέπει να έχουν πρόσβαση στα δελτία δεδομένων ασφαλείας.

Οι πληροφορίες που περιέχονται στα δελτία δεδομένων ασφαλείας μπορεί να αποτελέσουν το σημείο εκκίνησης για τον προσδιορισμό των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι εργαζόμενοι, καθώς και των απαιτούμενων μέτρων ελέγχου. Ωστόσο, ο παραγωγός δεν μπορεί να προβλέψει όλες τις πιθανές συνθήκες χρήσης. Τα μέτρα προστασίας που προτείνονται στα δελτία δεδομένων ασφαλείας πρέπει επομένως να προσαρμόζονται στις συνθήκες των συγκεκριμένων χώρων εργασίας.

Άλλες πηγές πληροφοριών

Για ορισμένα προϊόντα, όπως τα φαρμακευτικά προϊόντα (π.χ. κυτταροστατικά φάρμακα) ή τα καλλυντικά (π.χ. προϊόντα κομμωτικής), δεν απαιτείται από τους προμηθευτές να παρέχουν δελτία δεδομένων ασφαλείας.

Ακόμη και όπου υπάρχουν διαθέσιμα ΔΔΑ, σε ορισμένες περιπτώσεις ενδέχεται να απαιτούνται περισσότερες πληροφορίες. Για τη συγκέντρωση των πληροφοριών που είναι απαραίτητες για την εκτίμηση των κινδύνων και τη λήψη προληπτικών μέτρων, πρέπει:

- να χρησιμοποιούνται άλλες πηγές (τεχνική τεκμηρίωση, οδηγίες χρήσης, τεχνικές και επιστημονικές μελέτες αναφοράς και περιοδικά)
- να ζητούνται πληροφορίες από τους παραγωγούς και τους προμηθευτές
- να ζητούνται συμβουλές από υπηρεσίες πρόληψης
- να ζητούνται συμβουλές από επαγγελματικές οργανώσεις (επαγγελματικές ενώσεις, εμπορικά επιμελητήρια, συνδικαλιστικές οργανώσεις, οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης κ.ά.)
- να συμβουλευονται τις αρμόδιες αρχές.

Οι βιολογικοί παράγοντες ταξινομούνται σύμφωνα με τον κίνδυνο που παρουσιάζουν για την υγεία. Συνιστάται οι ενδιαφερόμενοι να συμβουλευθούν την εθνική νομοθεσία σχετικά με το χειρισμό βιολογικών παραγόντων στο χώρο εργασίας, στην οποία περιλαμβάνονται πίνακες ταξινόμησης επικινδύνων βιολογικών παραγόντων (μικροοργανισμών και παρασίτων) σε σχέση με το επίπεδο κινδύνου. Οι πίνακες αυτοί αποτελούν τη βάση για εκτιμήσεις κινδύνου και προληπτικά μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται κατά τη χρήση των ουσιών αυτών.

Παραδείγματα χρήσιμων συστημάτων πληροφόρησης

Η αμφίδρομη λειτουργία ιστόθεσης «COSHH essentials» ⁽¹⁴⁾ του UK Health and Safety Executive σχεδιάστηκε με σκοπό να παρέχει σε μικρές επιχειρήσεις απλές οδηγίες, βήμα προς βήμα, σχετικά με την εκτίμηση και τον έλεγχο των επικινδύνων ουσιών που χρησιμοποιούν στο χώρο εργασίας.

Η βάση δεδομένων για ουσίες (GESTIS) ⁽¹⁵⁾ των γερμανικών φορέων ασφάλισης και πρόληψης ατυχημάτων διαθέτει πληροφορίες σχετικά με 7 000 ουσίες. Το σύστημα συνδέεται με μία βάση δεδομένων για την έκθεση (DOK-MEGA) ⁽¹⁶⁾, καθώς και με μία βάση δεδομένων που περιλαμβάνει δελτία δεδομένων ασφαλείας (ISI) ⁽¹⁷⁾, η οποία παρέχει συνδέσεις με πάνω από 410 000 δελτία δεδομένων ασφαλείας από 200 παραγωγούς. Επιπλέον, συμπληρώνεται από μία βάση δεδομένων σχετικά με χαρακτηριστικά καύσης και εκρήξεων (GESTIS-Dust-Ex) ⁽¹⁸⁾ για περισσότερα από 4 000 δείγματα σκόνης που καλύπτουν τους περισσότερους κλάδους της βιομηχανίας.

Οι Διεθνείς Καρτέλες Ασφάλειας Χημικών Ουσιών (ICSC) ⁽¹⁹⁾, οι οποίες αναπτύχθηκαν από τρεις συνεργαζόμενους διεθνείς οργανισμούς, το πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UNEP), το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ΔΓΕ) και την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) στο πλαίσιο της συνεργασίας τους με την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προσφέρουν πληροφορίες για περισσότερες από 1 200 ουσίες. Μία καρτέλα ICSC συνοψίζει βασικές πληροφορίες για την υγεία και ασφάλεια σε σχέση με τη χρήση χημικών ουσιών στο χώρο παραγωγής από εργαζόμενους και εργοδότες. Οι καρτέλες είναι επίσης διαθέσιμες και σε άλλες γλώσσες.

Για περισσότερες πληροφορίες

Περισσότερα παραδείγματα επιτυχούς διάδοσης πληροφοριών και άλλα τεχνικά δελτία από την παρούσα σειρά σχετικά με τις επικίνδυνες ουσίες διατίθενται επίσης στη διεύθυνση <http://osha.eu.int/ew2003/>. Αυτή η πηγή ενημερώνεται και αναπτύσσεται συνεχώς.

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) έχει καταρτίσει έναν οδηγό που απευθύνεται στις επιτροπές υγείας και ασφάλειας και αφορά τους τρόπους επικοινωνίας μεταξύ των εργαζομένων και του εργοδότη για θέματα που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια στο χώρο εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των χημικών κινδύνων στους χώρους εργασίας. Ο οδηγός αυτός διατίθεται δωρεάν στη διεύθυνση <http://www.ilo.org/english/actrav/telearn/osh/com/comain.html>.

Κατάλογος ελέγχου όσον αφορά την πληροφόρηση των εργαζομένων

Γνωρίζετε:

- ✓ τα πορίσματα της εκτίμησης κινδύνου που πραγματοποίησε ο εργοδότης σας;
- ✓ σε ποιους κινδύνους εκτίθεστε;
- ✓ πώς μπορεί να επηρεάσετε;
- ✓ τι πρέπει να κάνετε για τη δική σας ασφάλεια και την ασφάλεια των άλλων (δηλαδή τους τρόπους με τους οποίους ελέγχονται οι κίνδυνοι);
- ✓ πώς να ελέγχετε και να εντοπίζετε όταν κάτι δεν πάει καλά, καθώς και σε ποιον πρέπει να αναφέρετε τυχόν προβλήματα;
- ✓ τα αποτελέσματα κάθε παρακολούθησης της έκθεσης ή επίβλεψης της υγείας;
- ✓ τα προληπτικά μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται κατά τις εργασίες συντήρησης;
- ✓ την προαρχή πρώτων βοηθειών και τις διαδικασίες έκτακτης ανάγκης;

Κατάλογος ελέγχου όσον αφορά την καλή επικοινωνία μεταξύ του εργοδότη και των εργαζομένων

- ✓ Υπάρχει ένας κατάλογος επικινδύνων ουσιών που χρησιμοποιούνται ή παράγονται σε κάθε χώρο εργασίας;
- ✓ Υπάρχει ένα δελτίο δεδομένων ασφαλείας άμεσα διαθέσιμο για κάθε ταξινομημένη επικίνδυνη χημική ουσία που χρησιμοποιείται;
- ✓ Οι πληροφορίες του δελτίου δεδομένων ασφαλείας έχουν μεθερμηνευτεί σε οδηγίες για το χώρο εργασίας που παρέχουν πρακτικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης των ουσιών στις καθημερινές εργασίες ρουτίνας;
- ✓ Κάθε δοχείο που περιέχει μία επικίνδυνη ουσία (π.χ. κάδοι, φιάλες, δεξαμενές αποθήκευσης κλπ.) φέρει επισήμανση με τα στοιχεία του προϊόντος και κατάλληλες προειδοποιητικές ενδείξεις κινδύνου σε σχέση τόσο με τους φυσικούς κινδύνους (π.χ. κίνδυνος έκρηξης) όσο και τους κινδύνους για την υγεία;
- ✓ Έχει πραγματοποιηθεί εκτίμηση κινδύνου και έχουν κοινοποιηθεί τα πορίσματά της;
- ✓ Ερωτώνται τακτικά οι εργαζόμενοι για πιθανά προβλήματα υγείας και ασφάλειας;
- ✓ Έχει παρασχεθεί στους εργαζομένους κάθε σχετική πληροφορία, οδηγία και κατάρτιση σχετικά με τις επικίνδυνες ουσίες που υπάρχουν στο χώρο εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των προφυλάξεων που πρέπει να λαμβάνουν για την προστασία των ιδίων και των άλλων εργαζομένων;
- ✓ Γνωρίζουν όλοι οι εργαζόμενοι:
 - ✓ πώς να κάνουν πλήρη και ορθή χρήση όλων των παρεχόμενων μέτρων ελέγχου;
 - ✓ σε ποιον πρέπει να αναφέρουν προβλήματα και ελλείψεις που ενδεχομένως παρουσιάζουν τα μέτρα ελέγχου;
 - ✓ τι πρέπει να πράξουν σε περίπτωση ατυχήματος, συμβάντος ή έκτακτης ανάγκης που συνδέεται με επικίνδυνες ουσίες;

⁽¹³⁾ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/chemicals/sds/sdsdir.htm>.

⁽¹⁴⁾ www.coshh-essentials.org.uk.

⁽¹⁵⁾ <http://www.hvbg.de/bia/gestis-database>.

⁽¹⁶⁾ <http://www.hvbg.de/d/bia/fac/mega/megae.htm>.

⁽¹⁷⁾ <http://www.hvbg.de/d/bia/fac/ISI/isi.htm>.

⁽¹⁸⁾ <http://www.hvbg.de/d/bia/fac/exp/exp.htm>.

⁽¹⁹⁾ <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/>.